

> Retouradres Postbus 43006 3540 AA Utrecht

de minister LNV
Den Haag

directie Strategie
afdeling Beleid, planvorming
en instrumentontwikkeling

Catharijnesingel 59
3511 GG Utrecht
Postbus 43006
3540 AA Utrecht
www.nvwa.nl

Onze referentie

Datum 19 december 2019
Betreft BuRO advies verstrekken water in de vleeskuikensector

Geachte mevrouw Schouten,

Hierbij bied ik u het advies aan over de wijze van het verstrekken van water in de Nederlandse vleeskuikensector en de gevolgen daarvan voor het dierenwelzijn, dat het Bureau Risicobeoordeling & onderzoek (BuRO) op mijn verzoek heeft uitgebracht. De vraag die ik aan BuRO heb voorgelegd, is om te onderzoeken 'of het niet permanent verstrekken van water aan vleeskuikens en vleeskuikenouderdieren tot welzijns- en gezondheidsproblemen leidt en zo ja, wat het handelingsperspectief is voor de toezichthouder en/of het beleid'.

Onderzoeksvraag

De vleeskuiken(ouderdier)sector geeft gedurende de boerderijfase op verschillende wijze invulling aan de open geformuleerde norm voor waterverstrekking zoals deze is opgenomen in wet- en regelgeving. Sommige ondernemers sluiten de watertoevoer gedurende een bepaalde periode af, anderen verminderen de waterdruk. Tegen deze achtergrond heeft BuRO onderzoek laten uitvoeren waarin nagegaan is welke risico's dit met zich meebrengt uit het oogpunt van dierenwelzijn voor de vleeskuikenouderdieren (zowel opfok- als reproductiefase) die gehouden worden voor de productie van eieren en de hieruit voortkomende vleeskuikens die geslacht worden op een leeftijd van ongeveer zes weken.

Conclusies voor vleeskuikens en vleeskuikenouderdieren

Conclusie vleeskuikenouderdieren:

Op de meeste bedrijven met vleeskuikenouderdieren in Nederland is sprake van waterbeperking: water en voer wordt in een vaste verhouding aan dieren verstrekt. Of er wordt alleen gedurende een vast aantal uren per dag water verstrekt aan de dieren. Experts geven aan dat deze vorm van waterbeperking impact kan hebben op het welzijn van de dieren. De impact is afhankelijk van de tijdsduur van de waterbeperking en wordt ook beïnvloed door omstandigheden als de omgevingstemperatuur.

Conclusie vleeskuikens:

Op de meeste bedrijven met vleeskuikens is sprake van een zogeheten gecontroleerde watergift. Dit houdt in dat de watergift niet wordt beperkt in tijd, maar dat deze wordt gereguleerd door het verlagen van de waterdruk. Waterbeperking door het tijdelijk dichtzetten van de kraan, vindt niet of nauwelijks plaats. Experts schatten in dat de impact van gecontroleerde watergift op het welzijn van de dieren afwezig is indien deze op de juiste wijze wordt toegepast.

Permanente waterverstrekking als norm

Mij wordt geadviseerd om er op toe te zien dat de waterverstrekking aan vleeskuikenouderdieren permanent is, waarbij in acht wordt genomen dat overmatig morsen met bijkomende dierziekte- en dierenwelzijnsverschijnselen tevens wordt voorkomen.

Inrichting effectief toezicht

Om als NVWA effectief te kunnen toezien op een permanente waterverstrekking, is het noodzakelijk hiervoor over voldoende handvatten voor toezicht en handhaving te beschikken.

Op dit moment biedt de wet- en regelgeving voor vrijwel alle gehouden dieren met betrekking tot waterverstrekking onvoldoende handvatten voor effectief toezicht. Om het advies van de directeur BuRO te kunnen opvolgen, dient permanente waterverstrekking als voorwaarde voor gehouden dieren bekrachtigd te worden met een beleidsregel. Gelet op het rapport van ABD TOPConsult "De NVWA: bewaker, ook beleidsmaker?" over de taakverdeling tussen beleid en de handhaving door de NVWA, ligt de verantwoordelijkheid voor de invulling van open normen en het komen tot een dergelijke beleidsregel mijn inziens bij u. Indien de norm met een beleidsregel – en in overleg met de NVWA vanwege de handhaafbaarheid, uitvoerbaarheid en fraudebestendigheid - wordt ingevuld, heeft de NVWA naar verwachting voldoende handvatten om effectief toezicht te kunnen houden op de waterverstrekking.

Daarbij geef ik u tevens in overweging om in deze beleidsregel ook de - in het BuRO advies opgenomen – randvoorwaarden op te nemen. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om de samenhang van drinkwater en voerverstrekking.

Ik kan en zal invulling geven aan het mij gegeven advies zodra de benodigde handvatten voor effectief toezicht in een beleidsregel zijn vervat.

Achtergrond

In het voorschrijven van permanente waterverstrekking zit een element van het voorzorgprincipe. Zoals in de risicobeoordeling is aangegeven is er sprake van een gradueel risico wanneer de waterverstrekking aan dieren wordt onderbroken. Naarmate de dieren langer water wordt onthouden, neemt het risico op aantasting van dierenwelzijn toe. Er is geen precies moment aan te geven waarop het dierenwelzijn dermate is aangetast dat dit onacceptabel is. Een dergelijk moment wordt bovendien door tal van andere factoren beïnvloed. Verdere precisering van het moment waarop een status van onacceptabel dierenwelzijn ontstaat en welke

factoren daarvoor bepalend zijn, is naar mijn mening een ondoenlijke en in ieder geval een tijdrovende en kostbare weg. Ook het opstellen van beoordelingscriteria voor het vaststellen van parameters die wijzen op welzijnsaantasting (mate van uitdroging bijvoorbeeld) voert te ver naar mijn oordeel. De vraag is bovendien of dergelijke parameters praktisch bruikbaar zouden zijn in de handhaving. Vanwege het aanzienlijke risico voor het dierenwelzijn en het niet objectief meetbaar zijn van dit risico, ben ik dan ook van mening dat redenen van voorzorg en handhaafbaarheid doorslaggevend zijn om te komen tot het voorschrijven van permanente watervoorziening.

Uit onderliggend onderzoek blijkt dat er in de vleeskuiken(ouderdier)houderij sprake is van een problematiek die feitelijk vraagt om een systeemwijziging. Er is sprake van een vicieuze cirkel. Vleeskuikenouderdieren worden beperkt gevoerd om gezondheids- en voortplantingsproblemen te voorkomen. Dat leidt tot honger, verveling en frustratie en de dieren vertonen excessief stereotiep pikgedrag gericht op o.a. drinknippels. Afhankelijk van het management van de houder, kan dit leiden tot watervermorsing en nat strooisel, dat het risico op contactdermatitis (ontstekingen van huid en voetzolen) verhoogt. Om dat te voorkomen wordt de watertoevoer door veel houders beperkt, dat weer risico's op welzijnsproblemen met zich meebrengt.

Zolang het systeem van de vleeskuiken(ouderdier)houderij zo is ingericht dat hier links- of rechtsom voor het dierenwelzijn belangrijke risico's uit voortkomen, leidt dit tot een meer dan gemiddeld benodigde inzet van toezichtcapaciteit om deze risico's tot aanvaardbare proporties terug te dringen.

Mijn advies aan u is derhalve tevens om na te gaan hoe het beleid voor de vleeskuiken(ouderdier)sector zo kan worden ingericht dat de risico's voor dierenwelzijn zullen afnemen. Een aanzet kan liggen in het stimuleren van het houden van traaggroeiende vleeskuikenrassen, aangezien de beschreven problematiek zich bij deze rassen aanzienlijk minder voordoet.

Rob van Lint
IG NVWA